

Suomen teologinen instituutti
Jukka Norvanto 19.9.2007

Johdatus Ilmestyskirjaan

Jeesus Kristus tulee takaisin!

Se on Ilmestyskirjan tärkein viesti. Siihen sanomaan sisältyy lohdutus, joka tuo avun kaikille ja kaikkina aikoina eläneille ja eläville ahdistetuille ja vainotuillekin kristityille. Sanoma Jeesuksen Kristuksen paluusta on myös sanomaa siitä, että hän hallitsee tätä maailmankaikkeutta. Mitään tässä maailmassa ei tapahdu hänen sallimattaan. Hän ohjaa historian kulkua loppuun asti, eikä mikään tai kukaan voi estää häntä toteuttamasta suunnitelmaansa. Näin on, vaikka usein kristitystä tuntuisikin toisenlaiselta. Kun katsoo myrskyävää merta, jonka aallot tuntuvat upottavan alleen kaiken, on vaikea luottaa siihen, että on Joku, joka sitäkin voimallisempi ja jonka yksi ainoa sana riittää rauhoittamaan suurimmankin hirmumyrskyn.

Ilmestyskirja on annettu vaivatuille kristityille uskon vahvistukseksi. Sitä lukemalla vakuuttuu siitä, että Jeesus Kristus on todellakin kaiken hallitsija. Kun uskomme häneen, pääsemme varmasti kerran myös perille kultaiseen kaupunkiin, uuteen Jerusalemiin, joka laskeutuu alas taivaasta. Olivatpa vastaan nousevat voimat kuinka suurelta tuntuvia tahansa, pelkkä sana Kristukselta saa ne hiljentymään, voimattomiksi.

Tämä näköala meidän on syytä pitää koko ajan mielessämme, kun luemme Ilmestyskirjaa. Se on alun perin kirjoitettu vainojen keskellä eläneille kristityille, joiden pelastuksen toivoa uhkasivat vainojen lisäksi myös monenlaiset eksytykset. Ilmestyskirja on lohdun kirja, joka auttaa pääsemään perille.

Ilmestyskirjaa voi toki lukea monella tavalla. Sitä voi lukea myös kuin jännityskertomusta. Sellaisiahan erityisesti nuorena luettiin nukkumaan mennessä. Iltayö on kuitenkin huono aika alkaa lukea kirjaa, sillä uni voi jäädä lyhyeksi. Mitä siis tehdä, kun kello kahteen mennessä on päästy siihen vaiheeseen, kun sankaritar on sidottu kiskoihin ja juna lähestyy kovaa vauhtia ja kun kaiken lisäksi sankari on pitkän matkan päässä sidottuna tuoliin, jonka alla dynamiittipötkö voi räjähtää millä hetkellä hyvänsä? Tarinaa ei voi jättää kesken, mutta nukkuakin pitäisi. Jotkut ovat ratkaisseet ongelman katsomalla viimeiseltä sivulta, miten tarina päättyy. Siellä sankari ja sankaritar löytyvätkin juomassa teetä puutarhassa. He ovat jo naimisissa, ja heidän ensimmäinen lapsensakin leikkii nurmella. Silloin kirjassa voi rauhassa palata sen ahdistavaan kohtaan, jota oltiin lukemassa. Silloin voi myös sanoa sankarille ja sankarittarelle: ”En tiedä, miten te tuosta pälkähästä selviätte, mutta sen tiedän, että lopussa kaikki on hyvin.”

Silläkin tavoin Ilmestyskirjaa voi lukea. Se kertoo miten maailma tulee päätökseensä, vaikka välillä olisikin paljon sellaista, mitä ei voi ymmärtää.

Kun kuuntelee uutisia eri puolilta maailmaa, on helppo ahdistua. Maailma tuntuu kiehuvan niin monella eri tavalla, ja välillä jossakin päin räjähtääkin. Tiedotusvälineiden välittämä kuva maailmasta ei ole valoisa, ja moni miettiikin, miten tästä kaikesta selvittää. Sellaisina hetkinä on hyvä avata Raamatun viimeinen kirja. Sieltä käy ilmi, että lopussa kaikki on hyvin. Tilanne voi näyttää meidän mielestämme synkältä, mutta koska meillä on Ilmestyskirja, voimme vakuuttaa Kristukseen turvautuvalle: ”Ei ole mitään hätää. Kaikki kääntyy lopulta hyväksi.”

Sveitsin uskonpuhdistaja Calvin on osannut pukea tämän totuuden oivalliseen asuun sanoessaan: ”Mieluummin häviän nyt ja voitan myöhemmin kuin voitan nyt ja häviän sitten.” Nykyään näyttää usein siltä kuin kristityt olisivat häviäjien puolella, mutta olennaista onkin se, mitä tapahtuu lopussa. Näin Ilmestyskirja merkitsee meillekin suurta lohdutusta. Se kertoo, miten lopulta käy.

Miksi Ilmestyskirjaa pidetään niin kovin vaikeana kirjana?

Yhden vaikeuden voi havaita tutkimalla sitä, miten ihmiset ovat vuosien varrella tulkinneet Ilmestyskirjaa. Kun tutkii Ilmestyskirjan selitysteoksia, voi pian nähdä, että mahdollisia tulkintoja on vaikka kuinka paljon. Miten sellaisessa viidakossa voi päästä eteenpäin? Palaan myöhemmin tavallisimpiin tapoihin tulkita Ilmestyskirjaa. Tässä vaiheessa tyydyn vain viittaamaan niiden moninaisuuteen.

Mutta vaikka emme edes lähtisi kirjastoihin tutkimaan Ilmestyskirjan erilaisia tulkintoja, kirjan ilmeiset vaikeudet on nähtävissä kotonakin, kun vain avaa Raamatun viimeisen kirjan. Tosin se on todettava, että koko Ilmestyskirjaa ei tule pitää vaikeana. Sen hankalimmat kohdat sijoittuvatkin sen keskivaiheille. Kirjan kolme alkulukua ovat kohtuullisen helposti ymmärrettäviä. Niissähän kerrotaan Herran Jeesuksen ilmestymisestä Johannekselle Patmoksen saarella. Jeesus pyysi Johannesta välittämään viestin seitsemälle seurakunnalle, jotka kaikki sijaitsivat nykyisen Turkin alueella, Vähän-Aasian puolella. Myöskään kirjan päätösluvuissa ei ole kovin suuria ymmärtämisvaikeuksia. Niissä kerrotaan, mitä tapahtuu aikojen lopulla, kun kaikki taistelut ovat ohitse, ja taivaasta laskeutuu uusi Jerusalem maan päälle. Vaikka sellainen kuvaus kertookin todellisuudesta, josta meillä ei ole vielä kokemusta, niin itse viesti on kohtuullisen helppo ymmärtää.

Kirjan kaikkein vaikeimmat kohdat sijoittuvatkin alku- ja päätöslukujen väliin. Niissä puhutaan mm. seitsemästä sinetistä, seitsemästä maljasta, seitsemästä merkkisoihosta, säkkipukuisista todistajista, aurinkoon pukeutuneesta naisesta, lohikäärmeestä, Harmageddonista, kahdesta pedosta jne. Kun sellaisia ilmaisuja tulee vastaan, ei ole ihme, että kaikki alkaa tuntua vaikealta ja hämmentävältä. Vaikeutta lisää myös se, että kirjan rakennetaan ei avaudu aivan helposti. Juuri kun kuvaksessa on päästy ratkaisevaan vaiheeseen, se alkaakin uudelleen alusta. Näin tapahtuu useamman kerran. Kirjan kerrontaa voidaan verrata spiraaliin tai kierreportaisiin, joita pitkin kulkemalla päästään kyllä vähitellen syvemmälle tai korkeammalle, mutta jolloin maisemat kuitenkin pysyvät kohtuullisen samanlaisina pitkään.

Kirjan vaikeuksia lisäävät myös sen vertauskuvalliset ilmaukset ja siinä käytetty lukusymboliikka. Niinpä esim. luku seitsemän tulee kirjassa vastaan usein, siinä puhutaan myös pedon luvusta ja tuhatvuotisesta valtakunnasta. Vaikeutena voitaneen pitää myös sitä, että Ilmestyskirja ankkuroituu voimakkaasti VT:in. Jos ei tunne VT:a, ei voi ymmärtää myöskään Ilmestyskirjaa. On laskettu, että Ilmestyskirjassa viitataan VT:in yli 500 kertaa. Kirjassa on yhteensä 404 jaetta, ja niistä peräti 278:ssa on yksi tai useampikin viittaus VT:n kirjoihin. Erityisen usein Ilmestyskirjassa viitataan Danielin kirjaan, yli 80 kertaa. Jo näistäkin luvuista voi päätellä, että Ilmestyskirjassa käytetään VT:sta nousevia kuvia ja ilmaisuja useammin kuin missään muussa UT:n kirjassa. Tästä syystä Ilmestyskirjan ymmärtäminen edellyttää hyvää VT:n tuntemusta.

Ilmestyskirjaa voi verrata suureen rautatieasemaan, johon profetian eri pääradat saapuvat Raamatun eri osista. Ilmestyskirja ei siis siinä mielessä aloita mitään. Se paremminkin saattaa päätökseen sellaista, joka on alkanut muualla Raamatussa. Kirjan oikean ymmärtämisen kannalta onkin tärkeää kyetä jäljittämään pääteasemalle saapuvan profetian alkukohta ja mahdollisesti myös sen kulkureitti

sen ensimmäisestä maininnasta pääteasemalle saakka. Ilman VT:n sanomaa emme siis voisi Ilmestyskirjaa ymmärtää.

Katsotaanpa seuraavaksi, millä eri tavoin Ilmestyskirjaa on vuosien ja jopa vuosisatojen varrella selitetty.

Kuten varmaan arvaatkin, Raamatun selittäjillä on ollut ja on tietenkin vieläkin laaja kirjo eri näkemyksiä Ilmestyskirjan yksityiskohdista. Päätulkinjalinjooja ei kuitenkaan ole kovin paljon.

a. *Vertauskuvallisen tulkintavan* mukaan Ilmestyskirja on puhetta mihinkään tiettyyn aikaan tarkemmin sijoittumattomista, ikuisista periaatteista. Ajatuksena siis on, että tietyt ongelmat ja kysymykset koskettavat kaikkina aikoina eläviä kristittyjä ja että Ilmestyskirja vain kertoo siitä, miten niiden kanssa voidaan elää. Ei ole vaikea ymmärtää, miksi jotkut ovat tällaiseen päätelmään tulleet. Ilmestyskirjahan koostuu suunnattomasta määrästä vertauskuvia. Kuitenkin ajatus siitä, että Ilmestyskirja olisi pelkästään vertauskuvallinen, ei tee oikeutta itse kirjalle. Kaikki siinä ei ole vertauskuvallista.

b. Nykyään yleisimpiin tulkintatapoihin kuuluu *aikahistoriallinen* tapa ajatella Ilmestyskirjasta. Tulkintavasta käytetään myös nimitystä *preternistinen* tulkinta, koska se sijoittaa Ilmestyskirjan pelkästään tiettyyn historian vaiheeseen, joka kuuluu nykyään jo menneisyyteen ja kuvaa siis joskus aikaisemmin toteutuneita tapahtumia. Sen tulkintatavan mukaan Ilmestyskirjan sanoma koski paikallista tilannetta joskus keisari Neron ja Domitianuksen hallintokaudella. Sen mukaan Ilmestyskirjan tarkoituksena oli tarjota lohtua vainotulle seurakunnalle, ja siinä käytettiin symboleja, joita sen ajan kristityt ymmärsivät mutta jotka ovat jo omana aikanamme käyneet vieriksi.

On tietenkin selvää, että Ilmestyskirja, niin kuin kaikki muutkin Raamatun kirjat, kirjoitettiin alun perin tietyille ihmisille, jotka elivät tietyssä historian vaiheessa. Jokaista Raamatun kirjaa tuleekin lähestyä mielessä pitäen se todellisuus, jonka keskellä ihmiset silloin elivät. Jos se näkökulma unohtuu, Raamatun ymmärtäminen tulee ylivoimaisen vaikeaksi. Totta kai on pohdittava historiallista taustaa. Mutta jos sanotaan, että Ilmestyskirjan viesti jää siihen, niin silloin tehdään vääryyttä itse kirjallekin, joka selvästi ilmoittaa kertovansa myös siitä, mitä tulevaisuudessa tapahtuu.

Tulevaisuuden tapahtumista kertominen ei ole edes mitenkään poikkeuksellista Raamatussa. Esimerkiksi Jesajan viesti kosketti samanaikaisesti hänen aikalaisiaan, mutta myös tulevia sukupolvia, jotka saisivat aikanaan nähdä Messiaan syntyvän kansansa keskelle. Aikahistoriallista tulkintaa siis tarvitaan, mutta siihen ei voida jäädä. Jos jäädään pelkästään siihen tulkintaan, unohdetaan se, että Jumala on myös tulevaisuuden Herra

c. *Kirkkohistoriallinen tulkinta* tarkoittaa sitä, että Ilmestyskirja nähdään profeettallisena ihmiskunnan historian kuvauksena. Silloin esimerkiksi Ilmestyskirjan seitsemän seurakuntaa on nähty kuvaavan koko kristikunnan elämää alkuseurakunnan ajasta Herran Jeesuskeen paluuseen asti. Tähän on päädytty mm. siksi, että viimeiseksi viestin saanut Laodikean seurakunta kuvataan kaikkein pahimmaksi. Sen tulkinnan mukaan Ilmestyskirjan sivuilta voidaan jopa vuosisata kerrallaan seurata kirkon historian kehittymistä. Sen tulkintatavan ilmeisenä ongelmana on, että kirkon historiaa seurataan pelkästään kokonaan Euroopan tai ainakin Länsimaiden kannalta. On tietenkin totta, että Eurooppa alkaa olla nykyään monessa suhteessa luopumassa kristillisestä uskosta. Kuitenkin samaan aikaan Afrikassa ja Aasiassa eletään vielä ensirakkauden huumassa. Kirkkohistoriallinen tulkinta ohittaa siis suurimman osan kristikuntaa.

d. *Futuristisella eli tulevaisuuteen viittaavalla* tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että Ilmestyskirja käsittelee vain lopunaikaa, viimeisiä aikoja. Siitä siis puuttuu myös edellä kuvattu historiallinen näkökulma. Niinpä Ilmestyskirjan ajatellaan olevan kaikille sukupolville ennustusta lopunajasta. On tietenkin helppo nähdä tämänkin tulkinnan heikkous. Ilmestyskirja on myös tarkoitettu lohduksi kristityille, ei pelkästään kertomukseksi siitä, mitä kerran tulee tapahtumaan.

Kun pohtii edellä esiin nostamiani tapoja tulkita Ilmestyskirjaa, voi nähdä, että kaikille niille on löydettävissä perusteita. Kuitenkin jos mitä tahansa niistä lähdetään viljelemään puhtaaksi ja pitämään ainoana mahdollisena tapana ymmärtää Ilmestyskirjaa, niin kirjan sanoma jää silloin ohueksi.

Itse pidän parhaimpana olla juuttumatta mihinkään tiettyyn tulkintaraamiin, jos sellainen nyt on ylipäättään kenellekään ihmiselle mahdollista. Ainakin tahtoisin tutkia Ilmestyskirjaa siitä näkökulmasta, jonka se itse itsestään antaa. Silloin kun se sanoo kertovansa tulevaisuudesta, silloin jakeita on myös tulkittava siitä näkökulmasta. Ja silloin kun sen sanoma on selvästi vertauskuvallista, on syytä pohtia, mitä vertauskuvat ovat todennäköisesti tarkoittaneet Johanneksen Ilmestyskirjan alkuperäisille lukijoille, jotka tunsivat hyvin sekä VT:n että tietenkin sen ajan, jonka keskellä he elivät. Koko ajan on kuitenkin syytä pitää mielessä, että niin Ilmestyskirjan kuin koko muunkin Raamatun keskushenkilö on Jeesus Kristus. Siksi Ilmestyskirjakin on sanomaa ennen muuta hänestä ja hänessä valmistetusta pelastuksesta.

Edellä kerroin, että Ilmestyskirjaa ei voi ymmärtää, ellei tunne VT:a. Sitä mukaa kun tutustumisemme kirjaan edistyy, näemme yhä uusia esimerkkejä siitä, millä tavoin siinä käytetään VT:n kirjoituksia sanoman välittämiseen. Tässä yhteydessä tahtoisin nostaa esiin jo yhden näköalan, jota ei ehkä aivan heti huomaa. Ilmestyskirjan ja 1 Moos:n välillä vallitsee näet mielenkiintoinen, vastakkaisuuden side. 1 Moos:han kertoo, mitä tapahtui alussa, Ilmestyskirja ilmoittaa miten kaikki päättyy.

Katsotaanpa näiden kahden kirjan vastakohtaisuuksia:

1 Moos:ssa maailma luotiin, Ilm:ssa maailma katoaa.

1 Moos:ssa kuvataan Paholaisen ensimmäinen hyökkäys ihmiskuntaa vastaan, Ilm:ssa kuvataan hänen viimeinen pyristelynsä.

1 Moos:ssa aurinko valaisi päivää, Ilm:ssa aurinkoa ei enää tarvita.

1 Moos:ssa pimeyttä kutsuttiin yöksi, Ilm:ssa ei enää ole yötä (ks. Ilm. 21:25, 22:5).

1 Moos:ssa vesi kutsuttiin mereksi, Ilm:ssa ei ole enää merta.

1 Moos:ssa synti tuli maailmaan, Ilm:ssa synti poistuu maailmasta.

1 Moos:ssa annettiin kirous, Ilm:ssa kirous poistetaan.

1 Moos:ssa kuolema ilmestyi, Ilm:ssa kuolema hävitetään.

1 Moos:ssa alkoi suru ja kärsimys, Ilm:ssa suru ja kyöneleet otetaan pois.

1 Moos:ssa oli ensimmäisen Adamin avioliitto, Ilm:ssa kuvataan viimeisen Adamin avioliitto.

1 Moos:ssa näimme ihmisen kaupungin, Babylonin, rakentamisen, Ilm:ssa näemme Babylonin tuhon ja Jumalan kaupungin, uuden Jerusalemin, ilmestymisen.

1 Moos:ssa lausuttiin Saatanan tuomio, Ilm:ssa se tuomio toteutetaan.

1 Moos ei ala ainoastaan koko maapallon kattavalla näkymällä vaan näkymällä, joka sulkee sisäänsä koko maailmankaikkeuden (1 Moos 1:1). Raamattu päättyy toisenlaisen maailman ja maailmankaikkeuden näkymään. Ilmestyskirja näyttää, mitä Jumala aikoo tehdä maailmankaikkeudelleen ja luoduilleen.

Ilmestyskirja siis päättää Raamatun ja Jumalan erityisen ilmoituksen. Siksikin se on sijoitettu Raamatun loppuun, sen viimeiseksi kirjaksi. Ilmestyskirjan valmistumisen myötä Jumala on kertonut meille kaiken sen, mitä meidän tarvitsee tietää hänestä, hänen ajatuksistaan ja hänen ihmiskunnalle valmistamastaan pelastuksesta.

Kaikkein tärkeintä onkin huomata, että Ilmestyskirja ei lopultakaan eroa sanomansa puolesta olennaisesti muista UT:n kirjoista. Senkin keskuksena on Jeesus Kristus. Jokainen UT:n kirja on omalla tavallaan erilainen ja palvelee omassa, juuri sille varatussa tehtävässään. Tämä pätee myös Ilmestyskirjaan. Sillä on aivan oma tehtävänsä, jota mikään muu Raamatun kirja ei voi täyttää.

Jo aivan kirjan alussa näemme Kristuksen. Mutta erona evankeliumikirjoihin on se, että niissä näemme hänet lähinnä alhaisena, lempeänä ja nöyränä, sellaisena, joka vieläpä kuolee ristillä puolestamme. Sen sijaan Ilmestyskirjassa näemme hänet kunniassaan, kaikkivaltiaana, joka johtaa loppuun asti kirkkoaan. Hänellä on ehdoton valta. Evankeliumikirjoissa näemme hänen suostuvan vihollistensa maahan polkemaksi, mutta Ilmestyskirjassa hän on toisenlainen. Hän on kyllä yhä Jumalan Karitsa, mutta näemme myös sen, että Karitsan viha kauhistuttaa maata. Hänellä on myös tuomiovalta, eikä hän epäröi käyttää sitä.